

Numărul 24.

Oradea-mare 16/29 iunie 1902.

Anul XXXVIII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

M i s e r i e.

Un cer senin de primăvară. Pe calea Victoriei florăresele umplu aerul cu mirosul mărgăritarelor încărcate în coșulețele lor cochete.

Pe stradă animație. O femeie tineră, modest îmbrăcată, trece grăbită. După fața ei îndurerată se vede că frumusețea naturii nu-i poate risipi tristețea. Se grăbește să ajungă acasă. Aci se trântesc obosită pe un scaun și începe să plângă cu hohote.

Nimic și iar nimic!

Sunt zile, săptămâni, de când aleargă pentru a-și putea agonisi o bucată de pâine pentru ea și sormanul ei copilăș.

A umblat din redacție în redacție, a întrebat pe la toate editurile pentru traduceri, dar în toate părțile i s'a răspuns: nu.

Și avea talent, i se spusese asta de atâtea ori. Tot ce trimisese pe la reviste se publicase, dar era gratis. Și acum, când nevoia o adusese acolo ca să-și poată câștiga existența prin scris, nu o primiau nicăiri.

Ce să facă? Își puna mereu aceasta întrebare. Să se inapoeze la ea, eră cu neputință. Un om brutal la care nu avusese decât lipsă, certuri și bătăi. Să se apuce de un câștig necinstit, nu putea, fondul ei eră prea bun pentru a se decide la asta.

Copilul adormise nemâncat într'un colț al o-

dăii. Ceasuri întregi trebuia să-l lase singur pentru a colinda străzile și a întreba în toate părțile. Și totul inședar.

Vânduse de dimineață ultimul lucru de valoare ce mai avea și acum se gândia cu groază la ziua de mâine.

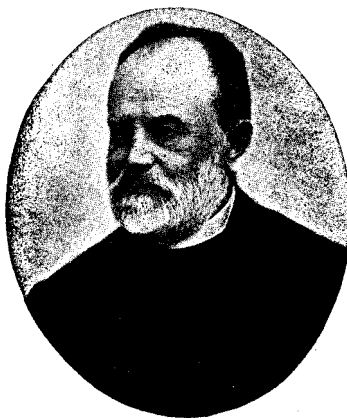
Dar deodată, fără să știe cum, gândul sinuciderii i venia încetul cu încetul. Nici nu căuta să-l înlăture. Îi cuprindea mintea pe negândite și acum i se pără atât de familiar încât oftă ușurată.

Se miră cum de nu găsisese soluția asta mai de mult. Eră așa de ușor! Viața nu o iubise nici odată, suferise întotdeauna. Unica ei iubire eră copilul, dragălașa ei fetiță, care-i zimbăia cu nevinovăția ei de 3 ani și care nu-ș putea da încă seama de nimic. Lipsa mamei eră durerea ei cea mai mare. Dar și aceasta trecea, îndată ce o vedea apărând pe ușă. Atunci fața i se înveseliă și cuprinzându-i gâtul cu mânuțele ei mititele, o sărută zicându-i:

„Micule, mămicule dragă, așa-i că nu te mai duci?”

Se apropie de fetiță și o luă binisor în brațe. Se uită ușor și o aședă în pat, apoi se apropie de fereastră.

Ce frumos e afară și cum trebuie să se bucure de viață cei mulțumiți! Și ea nu se îndură de viață, dar nu de a ei, ci de a copilului. Poate că el va fi mai fericit. Dar nu, știe bine că tot astfel de iluzii

Basiliu Rațiu.

avusese și mama ei pentru ea. Cât o iubită și o îngrijise!

Apoi, orfană, crescută pe la rude, primise să se căsătorească cu cel dintâi venit, care i eră tot atât de indiferent ca și ceilalți. Câtva timp s'a purtat bine, dar în curând și-a reluat viața lui de om ușuratec. Dat afară din slujbă, nu venia zile întregi pe acasă și o lăsă să rabde de foame. La cel mai mic reproș al ei, ceartă și adesea bătăi.

Într'o seară, după o astfel de scenă, și-a luat copilul și a plecat. Unde? Nici ea nu știe. A nimerit la o casă sărăcăcioasă, la fereastra căreia scria: o odaie mobilată de inchiriat. Gazda, o femeie miloasă, i-a lăsat odaia mai pe nimic. Apoi a început goana după existență. Vânduse puținele bijuterii pe cari le mai avea de pe vremurile bune, acum nu mai avea nimic.

Soarele se lăsă spre apus. Peste puțin timp va fi noapte și-si va pune planul în executare.

Orele treceau. Se întunecase.

Și sărută copilul, îl învăli cu o broboadă vechie și eși pe ușă.

Peste puțin se întoarse cu o pungă plină cu cărbuni.

Inchise bine ferestrele și aprinse mangalul.

Se apropiă de pat, ingenunchiă, spuse o rugăciune, făcând o cruce cu mâna pe pieptul copilului adormit și se culcă lângă el.

O greutate ca de plumb i se lăsă în tot corpul. Vruse să-și mai sărute odată copilul, dar nu se mai putu ridica.

Mănile îi cădură moi în lungul corpului.

Lia Măgura.

D o c h i a.*

A fost, se zice, odată, c'asă ne spune rëndul, un mare împărat ce, închinându-și șeaua pe-un cal iute ca vântul, în lume a plecat. A zis să-l ducă șoimul, precum îl duce gândul, spre-un țerm de el visat.

Și înșirat-a drumul, din zile făcând an, cu firea-i mult vitează. Prin sinuri de pădure, pe margine de lan, mereu înaintează, când de o dată vede cum calu-i năzdrăvan s'oprește... și nechează.

Atunci gândește iute... nu-i vremea cătră seară! La ce stă murgu 'n loc? Se saltă-ușor în aer, ținând picioru 'n scară, se prinde de mijloc; iar ochiul lui de vultur întinderea măsuară... Iși simte-a lui noroc;

Căci lâng-un brâu de apă ce țara 'n lung brăzdează în șovăiri de-argint, se 'naltă o pădure

* În nr. 22 al revistei noastre, publicând aceasta poemă după manuscrisul autoarei, au ramas afară patru strofe din cele mai frumoase, cari prin pripa copiării lipsia și din manuscris. Ca cetitorii noștri să aibă completă aceasta lucrare și în deosebi pentru respectul datorit poetei, o reproducem acum întregită.

Red.

cu vîrfurile înspre-amează; iar poalele-i s'alint în aurul din vale ce belșugul vînează 'n al holdelor gînt.¹

Mai mândru între toate e chipul unei fete cu ochi fermecători, cu mijloc de albină ușor încins cu bete sub sinu-i plin de flori. Marama cea subțire n'ascunde a ei plete ce rupte par din zori.

Iar vilnicul în falduri pe șolduri leneș curge, ușor de-i sapă boiul. Bogata-i tinereță ce încă nu amurge cu drag și-arată toiul. Pe unde se coboară în urmă-i codrul merge și plânge trist împoțul.

Și ochii lui de-odată în țintă chiar rămân, privind la draga zină. El simte iute-o clipă pe sufletu-i stăpân isvorul de lumină și vede cu pripire cum dorul cel hain de inimă-i s'adină.

Pășește înspre densa, plecându-și capu 'n jos și-i zice cu iubire: „Ușor m'ai scos din mînte cu chipul tei frumos; voești să-ți flui eu mire? Hai iute vin' cu mine copilă 'ncântătoare, căci te așteaptă Doma, ca mîni, mult fericită, să-și pună înc'o floare pe sinu-i mândru, Roma“.

Dar iată că s'aude un cal care aleargă, pământul sub copite pîrînd că vra să-l spargă. Un rege de odată stă 'n fața lui Traian. Din brâu el iute-și smulge cumplitul buzdugan. El pare înalt și mândru cu portul lui sumeț. Privind cu ochi în pară viteazul călăreț, îi zice cu urgie, căci el cu vedu-i supse, că ochii de la zină voinicul nu-și mai rupse. „De unde ești străine? Șciut-ai unde vii? Pe Decebal din num' se poate să nu-l șciți? Privește, am în mână acest toiag străbun; pe cei cu gânduri rele eu șciu ca să-i răpun“.

„Dacă-mi cunoști gândirea, atunci Traian îi zise, de sigur azi din doue un cap trebuî să pice“.

Se ia la luptă dreaptă voinicii amîndoi; se luptă pîn' la moarte cu rîvnă de eroi. Norocul stă pe partea viteazului Roman. Pe Decebal îl culcă... Șirepul năzdrăvan anume aratase popasul lui Traian.

Riria.

¹ Formă veche românească, în loc de gîntă.

Icoane din viață.

(Urmare.)

5. „Zorile.“

Moșia pe Ji. Pozițiune pitorească, iar la spatele caselor pădure seculară. La o bătae de pușcă, în fața „vilei“ Jiu ca o fașie de argint se scurge lin, umbut de plopi drepți ca luminarea și plute bătrâne pe ambele maluri verzi. În curte sunt și băi sistematice; apoi în grădină roesc pe lângă stupi nenumărate albine.

Afară de Costache, jupâneasa Anica, bucătarul și spălătoreasa, familia Leonard mai luase cu sine și pe guvernanta și anume: pe Teresa, de origină germană, cu părul rarit în cap și lins pe lângă temple, ținând restul capului ascuns sub o bonetă neagră și cu gura veduivă de dinți; această guvernantă se ocupă cu educația dsoarei Leonard și mai predă lecții de germană copiilor; și pe Amalia, o tomnatică vieneză, în vârstă de 32 ani, din care 10 avea grije să-i ascundă întotdeauna, cu ochii de un verde șters, dar cu formele rotunde, care n'avea altă grije decât să meargă cu copiii la plimbare și încolo să se îmbăeze, să doarmă până la ora plimbării și să se îngrășe...

Dintre toți, eu care cădusem în disgrația dnei Leonard, eram o cantitate neglijabilă sau un factor comun pe dinafară. La oraș mâncam la olaltă cu elevii mei; aci dna m'a pus la carautină, adică: după ce mâncau toți și stăpâni și slugi, jupâneasa Anica îmi aducea „tăimul“ la masa de sub nucul din curte, ca unui călător străin și aceasta când se ajungea, iar când nu mai rămăneau bucate, dedea și ea din umeri șoptindu-mi: n'a mai ramas nimic, zeu, dle Petre; nu șciți ce să fac, să spuți cucoanei?

Își făcea datoria sërmana femeie, dar fiind că eră vorba de mine, dna se făcea n'aude, nu vede; ținea, se vede, să me pedepsească, fiind că am spus adevărul. Nu e nimic, fie... îmi ziceam; n'am venit aci să me îngrăș.

Cu masa mergea cum mergea, dar cu odihna somnului avusesem să întimpin mai mare greutate. Servitorii se instalase fiecare în camerile ce mai ocupase în anii trecuți. În corpul caselor mari nu eră loc pentru mine.

Dar eu unde me cule? m'am zis inspectând împregiurimile. La o distanță de vre-o 200 metri, în cuprinsul curții, observați un șopron, unde se păstrău trăsurile, diferite mașini agricole: batoza, treierătoarea, secerătoarea, etc.

De-asupra, pe grindile orizontale de sub acoperiș — visă de vreme încă, poporul de păseri domestice de curte, care, din mila Domnului și voința dlui Leonard, eră reprezentat prin toate nuanțele: cocoși, găini, curcani, curci, cățe, iar pe jos rațe de baltă, leșești și în sfârșit în porumbar, sutimi de porumbei. Aci observați un pătușor de lemn mâncat de carți, pe care lănceđiă o seltea prăfuită și plină de gozuri. Chemai pe jupâneasa Anica și o rugai să-mi dea ajutor să curățim patul. Femeia fu dispusă să facă tot ce i stetea în putință ca să am și eu un loc unde să-mi odihnesc oasele; ba fu bună de-mi așternu și o scoarță de lână, plus îmi oferi și o perină din ale sale — adresând câteva cuvinte piperate la adresa stăpânei sale care se purtă atât de neomenos cu mine și nu se îndură să-mi facă de

rost, cel puțin pentru dormit, când ar fi putut găzdui și 10 ênși de odată.

Toate au fost bune până aci. Eră vară și noaptea, m'am gândit, voiți respiră aerul câmpenesc aromat de flori sub cerul senin diamantat de milioane de stele.

În liniștea asta desevărsită me voiți ocupa cu studiile mele de clasa III liceală și voiți ceti din scoarță până în scoarță Istoria lui Mihai Viteazul, de Bălcescu, plus scrisorile lui I. Ghica către Alexandri, în fine poesiile lui Eminescu și alte măruri literare pe cari mi le procurasem de la colegi cu dare de mână.

Din seara a doua m'apucasem să cetesc Istoria lui Mihai Viteazul. Dar... *oribile dictu!* Pe când me găsiam pe la pagina 50, de odată m'am pomenit căđând din grindă, drept pe umărul meu un curcan urias, care prigoniți de un cocoș, își perdū echilibrul și iată-l tremurând și bătând din aripi, cu ghiarele înfipte în mușchii umărului meu.

Uuși... făcui eu îngrozit, în primul moment — cređând în existența vre-unui vampir sau liliac american — despre care învășasem în istoria naturală că suge sânge omenesc. Brr... mi se sburlise părul în cap — până ce să me reculeg și să me conving că e curcanul cel mare reprezentat al păsărilor din curtea „Vilei“ dlui Leonard.

Uuși mai strigai eu, strimbând din nas din cauza pișcătorei ce simțiam la mușchi.

Ași... ce stai să vorbești cu bietul curcan care părea cu tot nadinsul că dorește să prindă frăție de cruce cu subsemnatul, răspundând la nepoliteța mea printr'un *nguuu, nguliu-guliu!*

Vedând că nu e chip să me scap de această simandicoasă pasere, sării în sus, o apucați cu amândouă mâinile și îi făcui vânt în interiorul șopronului.

Și totuș curcanul m'a învățat minte să schimb locul patului; astfel, îl țării, cum putui în partea extremă a șopronului, acolo unde nu se găsiă nici o grindă și în consecință eram la adapostul ori cărei alte neplăceri.

Tot desgustul meu din suflet din timpul zilei mi-l împăcam noaptea în societatea aleasă a autorilor nostri de seamă despre care am pomenit mai sus. Cu Istoria lui Mihai Viteazul ajunsesem repede la „Cântarea României“. Acest margaritar neprețuit, această poemă în prosă a lui Ruso, dacă nu me înșel, m'a sugestionat atât de mult, încât avu darul de a me hotări să părăsesc poezia erotică (căci trebuie să amintesc că începusem a-mi face ciracia în aceasta branșe încă din clasa a II-a cu deosebire în orele de religie predată de eminentul preot Brănescu cel cu pălăria) și să-mi încerc și eu puterile cu o cântare. Astfel, pe calapodul „Cântării României“ torn și eu „Cântarea Macedoniei“, o poemă în versuri, în care îmi vërșam focul dragostei de câmpiile și munții Macedoniei, de orașele și satele ei, despre care spuneam că în timpul Ioniților și Asanilor, duci armăni, toate înfloriau, iar acum le vedeam în doliu, câmpiile vesteđite, munții pușiți — și plângeam ruinele unei împărății apuse, blestemând semiluna și barbarismul ei. Modul vitreg cum eram privit și socotit de dna Leonard și de savantele ei guvernante, făcea să nască în mine dorul de o lume mai bună, mai dragă, mai iubitoare, pe care o căutam cu ochii lăcrimători tot în „Cântarea Macedoniei“.

Ací îmi făurisem, se înțelege, primele schintere poetice și tot ací mi le-am transcris pe curat încoronând sfârșitul cu poema în chestiune.

„Zori“ e titlul primului meu volumaș de versuri cari au apărut în anul 1887, azi perdut în negura ȳșniciei ca și „Ucigașul din Castel“.

În toamna anului viitor școlar, cetindu-le colegilor mei de clasă, se entusiasmează și formându-se un comitet, colectează o sumă suficientă pentru tipărirea lor.

Astfel, m'am pomenit cu unul din colegii mei că-mi cere manuscrisul. Manoil C-nescu eră însărcinatul comitetului.

Acesta obținând manuscrisul, a dat fuga împreună cu cei 6 din comitet, la tipografia Macavei, cu care s'au tocmnit fără să știu eu și după ce s'au ajuns la preț și i deteră arvuna cuvenită, vine tot Manoil la mine și me întrebă că, dacă aș publica vre-odată poeziile aceste, cui i le-aș dedica?

Voue — am respuns eu, la care Manoil adaugă :
— Bine te-ai gândit amice, căci află că colegii tei... au luat măsuri să-ți tipărească volumul, și de și m'au obligat să fiu discret, dar știind că vestea mea te va bucura, nu m'am putut abține de a nu ți-o comunica.“

Ce am simțit în acel moment, nu me simt în stare s'o spuî prin cuvinte. „Zorile“ dar au apărut cu dedicația următoare :

„Colegilor mei de clasă — în semn de iubire și dragă amintire.

P. Vulcan.

Craiova 1887.“

Nu știu cum se face că nu mai am nici un exemplar din această carte tipărită în 1000 de exemplare ; aș fi reprodus măcar un cântec din care aș fi dedus în ce ape me scăldam, când simțirea-mi eră virgină, și 'n peptu-mi nu începuse a băntui încă organe pustiitoare stărnite de demoni reu-făcători. Dar „*Sic transit gloria mundi !*“

Acum să me mai abat puțin la familia Leonard. Lecțiile cu Richard le făceam la masa de sub umbrarul nucului din curte. De 2 luni me aflam la țară și eu nu șcieam încă împărțirea încăperilor din locuința boerească. Evită dna Leonard să dea ochi cu mine, dar și eu nu mai puțin.

Viața aceasta înse îmi devenise nesuferită, din care cauză așteptam momentul plecării în oraș ca ocașul ziua liberării. Gândul meu eră să nu mai rămân nici o zi cu familia Leonard. Dar unde să me duc și cum ? Erau întrebări la care-mi răspundeam cu resemnare : mare-î Dzeu.

Dl Leonard, în tot timpul acestor 2 luni nu ședuse decât o săptămână la țară, având ocupațiunile sale la tribunal cu diferite procese. Nu voiam să me plâng nimenuța de modul cum am trăit la țară, dar nici să fiu întreat pentru ce nu voi să mai rămân în casa dlui Leonard.

În fine, sosi ziua plecării. După ce au pornit trăsurile și carele cu bagagele, veni și rëndul nostru : adică al meu și a lui Costache, într'o cabrioletă pe capra căreia îmi aședai cuferășul cam greoi din cauza cărților și când am ajuns în dreptul ote-lului „Național“, am rugat pe vizitiu să oprească.

Vizitiul opri, iar Costache me întrebă mirat.

— Ce faci, dle Vulcan ?

— Nimic ; am să las cuferul la nenea Arghir.

— Cum așa ?

— Foarte bine ; n'am avut de ajuns câte le-am îndurat în timp de un an la dl Leonard ? ! Că doar n'oiu fi rescumpărat de la turci... —

Costache zimbi, apoi zise :

— Cum väd eu ți-ai pus de gând să ne părăsești.

— Nu te-ai înșelat.

— Caută-ți de treabă bre omule, dar ce va zice boeru ?

Costache nu se îndură să se despartă de mine.

— Nu te las, nu te las, zeu, haidem acasă ; dacă la țară s'a purtat cocoana prost cu dta, ací te asigur că nu va îndrăsní, căci cunoșci pe dl Leonard... —

— Tocmai de densusul îmi pare reu, Costache, că e om bun și luminat ; de aceea du-te tu singur de ocamdată, fără să mai spuî dlui Leonard că mi-am lăsat cuferul la otel și vom vedea... și-apoi nu uită că mai am acolo lucruri cari sânt un gaj pentru tine, că am să mai vin.

Asigurat de promisiunea mea, cu greu hotărîi pe Costache să pornească singur acasă.

Despărțindu-me dar de el, me îndreptai spre liceu, cu gând să găsec pe vreunul din colegii mei sosiți din provincie. Din fericire întâlnii pe Manoil.

— E he... bătrânu (asă-mi ziceau mie colegii de clasă din care mulți se purtau încă cu pantalonii scurți.) Ce cauți tu pe vremea asta pe ací, mă bătrânule ? Eu te credeam la țară... —

— Poi uite ce e mă Manoile, și i povestii jalnica mea odisee de la țară.

El se gândi un moment, apoi îl auđii :

— Știi ce, mă moșule : la Mme Cati unde sânt eu în gazdă, cred că ar fi potrivit și pentru tine. Sântem 6 băeți : Ionescu, Popescu, Antonescu, Sbârne, eu și cu frate-meu ; pentru mâncare, spélare și gazdă plătim 25 lei lunar de fiecare ; mergi cu mine și te recomand ; i spunem că are să vie unchiuteu Toma și are să-î achite plata pe un an întreg. Te instalezi și în timp de o lună, doue — cât vom putea să ne bucurăm de creditul nemțoaiceii, găsești și tu o preparație pe undeva, plătești datoria ta lunar și treaba-î făcută. Hai, ce zici : nu-î bună ideea mea ?

— Cum dracu să nu fie bună mă ; e minunată.

Și apoi de și me feresc să n'afle unchiu Toma că am plecat de la dl Leonard ; dar la urma urmei când voi vedea focu, i voi spune chinurile ce am îndurat când de la copii, când de la mama lor, imi va da dreptate și trebuie să me ajute.

Zis și făcut, căci nu eră nici timp, nici cap de gândit mult... Întempleră trebuia să-și facă minunile sale ca și alte dați.

— Încă un elev ți-am adus Mme Cati ; ești bună de aldamaș Mme Cati... Ura ! să trăiesci prea stimată dnă directoare a institutului nostru ; ura ! trăiască pensionu Cati — o luă pe sus cu vorba Manoil, pe când sërmana nemțoaică cu bucuria în suflet de cele ce-î profetisă Manoil, că vestibulul ei e pe cale de a se transformă în „pension“, luându-si o figură de protectoare-zimbitoare, me măsură cu coada ochiului tremurând din pleoape și părea că voeșce să me pëtrundă spre a se convinge cam cât prețuesc în fond.

— Tom'ta are unchiu, grăi dënza.

— Da, Mme.

Îar Manoil di colo :

— Și încă din ceî cu ghelți mulți la chimir, dacă nu ve supărați, prea onorată directoare.

Mme Cati zimbî și scîlipindu-î ochii ei micî ca doue stele schinteitoare sub fruntea ei brăzdată, ripostă întei lui Manoil :

— Ștregar la el — dumechel — tot una așa ride; apoi mie :

— Poate să plăteșce unchiu tom'tale 25 franși pe lun?...

— Cum să nu Mme Cati, pentru învățatură, vai de mine ! atăta numai că vei fi bună să așteptî,

— Pin, pin, facem noi; da la tom'ta este pagaj ?

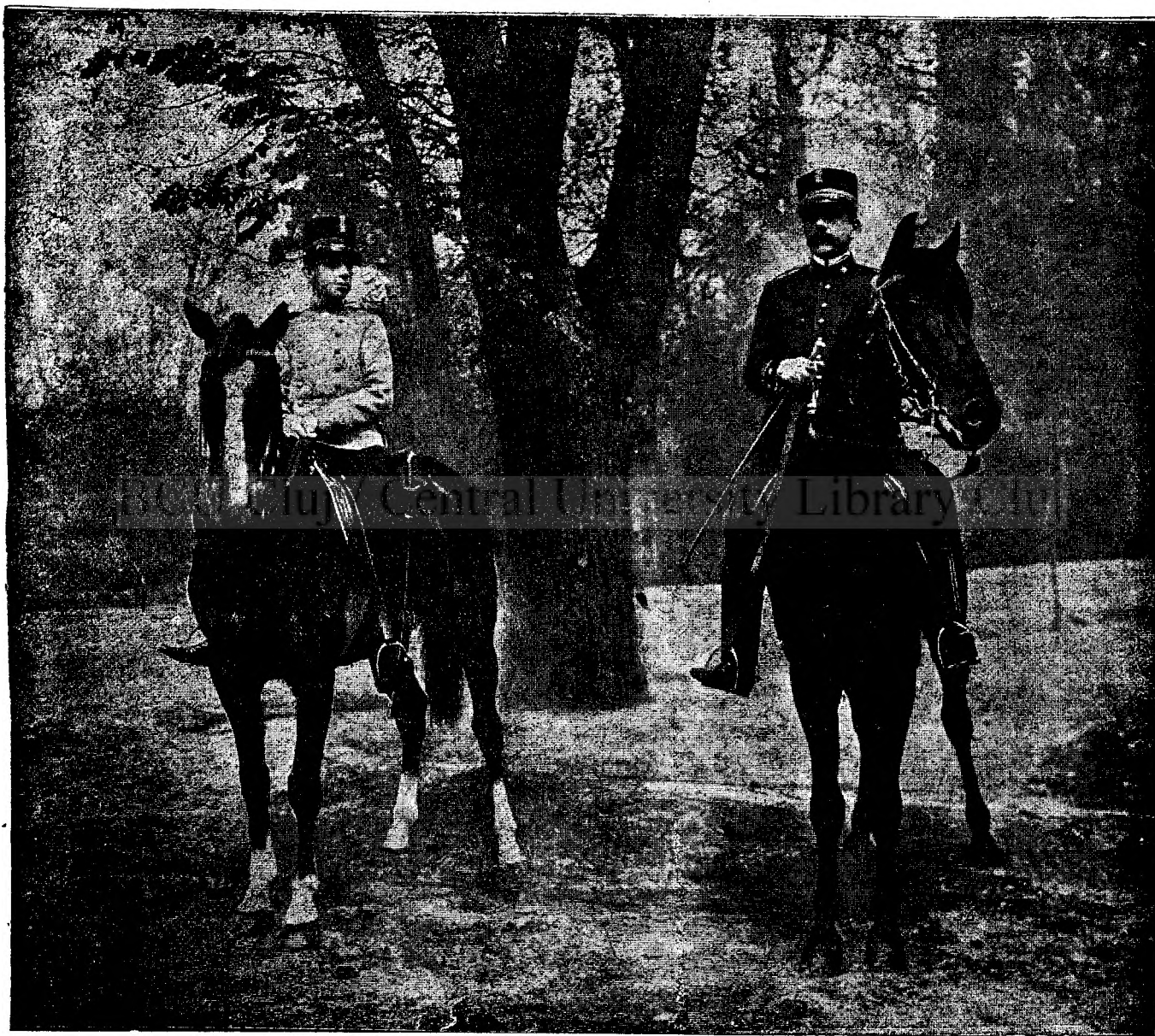
— Și cufăr, Mme Cati, se grăbi Manoil.

— Poți să-ți aduci pagaj, incheie noua mea gazdă, cu condițiune inse să fi buiat de trabă, să te muleiumești cu muncarea noastră.

La care obiecțiuni eî afirmam mereu din cap, repetând : da, da, Mme Cati, fără nici o pretenție.

A doua zi, cu toate lacrimile dnei Leonard nu m'am putut induplecă să remân.

— Dar stai cel puțin, până vine Leonard de

Regele Alfonso XIII al Spaniei și adjutantul seî.

cel mult o lună, căci e ocupat cu niște afaceri la Bucureșci și până pe la finele lui octombre n'o să poată fi în Craiova.

— De ce nu serii să trimată parale ?

Prezența de spirit me ajută aici.

— Fiind că nu-î șciî adresa, Mme.

— E... da de când ai devenit așa fricoasă, interveni Manoil; lasă că-ți garantez eî plata, n'ai nici o grije.

Asigurată în fine, de Manoil, că nu va rămâne în pagubă, Mme Cati zise :

la Bucureșci.

— Voiți mai veni pe la dvoastre dnă Leonard; ve rog să nu ve supărați, dacă unchiu Toma a hotărît așa...

Ce naiba eră să mai zic !

Într'adever lacrimile dnei Leonard erău sincere și prin ele constatam că ea se pocăia de modul cum se purtase cu mine la țară, dar eră prea târziu.

Me hotărisem să plec și plecat am fost.

(Va urmă.)

Petru Vulcan.

Pe mare.*

*Pășiam cu tine mână 'n mână,
Și ochi în ochi, și gând în gând,
Tu mie roabă și stăpână,
Eu ție rob, stăpân... pe rând.*

*Pășiam pe-al mării mal în spume
Și trezi, ca 'n visuri, rătăciam
Și ne vorbiam noi de o lume
În care numai noi trăiam.*

*Ș-a noastre vorbe îngânate
D'a valului psalmodieri
Se înălțau pe aripate
Și 'mbălsămate adieri.*

*Și astăzi încă aud par' că
Cum valurile 'n mal se sparg! —
Ne aruncarăm într'o barcă,
Și du-ne, vântule, la larg!*

*La larg! la larg! vrem mări albastre!
Vrem sfere fără cer pe cap,
Să 'ncapă dragostile noastre,
Ce 'n inimă nu ne mai încap!*

T. Șerbănescu.

Rosa Nilului.

(După H. Proschko.)

(Urmare.)

Necunoscutul o ridică gentil și cu blândeță. „Nu plânge, — zise, — din contră, fii veselă că ai scăpat de pericol și iarăș vei ajunge în brațele lui Achmed.“ El istorisi apoi acum se 'ntemplă că el și amicul său au fost martori acestei scene inspăimântătoare.

Ea încă îi spuse mai liniștită, că e fiica unor părinți cinstiți, cari încă se tem de nerușinatul Suleiman.

„Așă dar niei părinții tei nu voesc să devii consorta infocatului sirian?“

Sidiah mișcă din cap. „Nu, la nici un eas!“

„Dar să fii a lui Achmed se învoesc?“

Sidiah privi câteva momente visătoare și zise „Allah împlinească-mi dorința, — și-ș aședă mâinile delicate pe peptul mai ușurat.

Streinul privi lung în ochii egiptencei :

„Așă dar tu iubești din inimă pe Achmed ?

— „Din toată inima mea ! — răspuse fata ridicând o privire duioasă spre cerul albastru.

— „Achmed încă e așă frumos și cuminte ca tine ?

— „Achmed e mai frumos ca aurora dimineții !... Acum se 'ntoarse eroul nostru spre companion,

care nu mai puțin emoționat privi gales la frumoasa roșă a Nilului și zise : „Ceva deosebit am observat totuș la ușoraticul sirian, că vedând pericolul a știut minunat să se refugieze.“

„Ai fost prea bun cu el ! — reflectă oficerul mai în etate, — eu aș fi întors ascuțișul pumnarului odată smuls din mâna lui și l-aș fi cinstit cu o lovitură spre vecinică suvenire, în pept ; se pare înse că mișelul a simțit apropierea mai multor inimi, căci altcum nu aș putea înțelege, cum turbatul iute a tulit-o la fugă.“

„Audi, draguță ! — adaugă atunci cel mai tânăr din noi, întorcându-se iar spre Sidiah, — fii cuninte să păzește-te bine de pericolul Suleiman și fii totdeauna apărată când te afli singură.“

„Sidiah nu e totdeauna singură ca astăzi, — replică fata. — Serbările Nilului apropiate în onoarea profetului reclamă oare-cari pregătiri. Părinții și fratele s'au dus la Cahira să cumpere stoffe și alte gătelii, iar sclavii lucrează afară la câmp.“

Plescăitul lopeților pe undele albastre ale Nilului și cântecile vesele ale marinarilor, dovedeau că corăbiile sunt în apropiere.

Ambii oficeri se 'ntoarseră spre a se depărta. Cel mai tânăr privi încă odată înapoi la Sidiah.

„Fii sănătoasă ! — frumoasă roșă a Nilului !“

Sidiah rupse atunci o roșă din tufișul de la ușa grădinei și o predă cu politeță necunoscutului.

„Străine, — zise blând, — primește aceasta floare care menită fie să-ți aducă aminte de nobila faptă ce ai seversit, — iar înainte de a ne despărți, nu te vei supăra dacă te rog să îmi spui numele tei, căci vreau să-l așed în rugăciunile mele !“

Necunoscutul măgulit primi cu plăcere floarea și privi lung în ochii tinerei egiptence.

„Numele meu e Napoleon Bonaparte, — zise apoi curtenet.

În acest moment, deodată, ca prin minune un vultur tânăr în sbor impunător se 'nălță peste fiul Corsicei și se aședă pe o stâncă de granit din apropiere.

Întru adevăr eră ênsuș generalul Napoleon Bonaparte, comandantul expedițiunii franceze în Egipt, pe primii fusceli ai scării cari îl conduse la gloria nemuritoare, însoțit de glorificatul general Kleber, de eruditul profesor și naturalist Denon, precum și de o mică caravană navală, cu cari, înainte de a intra în luptă cu locuitorii băștinași și cu britanii geloși de puterea înfloritoare a Franciei, voi a face o mică recunoșcere prin ținuturile Nilului, din cari știu să-și culeagă cea mai frumoesă cunună de lauri care-l conduse la tron.

Și astfel se 'ntoasre în fine împreună cu soțul său de arme, mai susnumitul Kleber, care-ș aședă în liniște sabia doritoare de sângele lui Suleiman în teacă și a învățatului Denon, care cum am amintit mai la început, își petrecea timpul așteptării corabiilor spre scopuri științifice și nu fără folos căci află un mare număr de plante și insecte, iarăș la caiuta cu baldachin, care plutia ușor la sunetul muzicii matrozilor pe valurile sfântului fluviu spre capitala Egiptului.

Soarele se ascunse printre vârfurile stâncilor, ică colo, câte o rază rătăcită mai priviă din când în când înapoi, pictând tabloul amurgului cu un roș ca

* Din poeziile inedite ale autorului, aduse la lumină de dl T. G. Djuvara, în conferențele literare ținute la Brăila și la București.

focul. Tablou frumos ce numai în Africa tropicală se poate observa.

Umbrele serii se apropiau pe furis.

Ascultă! Ce țipete, ce sgomot, ce fluerături de aripă sunt aceste deodată?

— Da! e signalul că se începe concertul de seară, pe care-l îndatinează poporul paserilor a-l esecută în cor când soarele e în apus.

Libutul sfătos făcea pe capelmaestru, căci la fluerăturile lui răspundea mi și mi de voci în „Quaru, Quaru“, și cireți mari de cocoară, cari peste zi manevrau pe agri sēmēnați cu durrah, sburați prin vėsduh, aședându-se povoiu pe băncile de năsip ale Nilului, iar roitură de rațe și băltani îngâmfați se aventau neastempērat în toate părțile.

Intr'un târziu totul se domoli. Țipetul paserilor amuți. Liniștea serii doar câte un val lovit de țermur sau freamătul ușor al palmilor o mai conturbă. Un strat azur-cenușu se nținse peste riul sfânt, iar primele tonuri ale filomelei răsuna prin desetul de tamarindă.

Sidiah, drăguța rosă a Nilului, trecu pe țermurul apei în jos. Fața ei trădă bucurii fecioarești — ea se cugetă la Achmed.

Între tamarindii secreți, nu departe de riū, eră locul de ntelnire. Aici se vedeau în fiecare dimineață, înainte de a răsări soarele și în toate serile când prima stea se ivia pe bolta necuprinsă.

Nu speră insedar, ea-l află aici.

Achmed rădimit de trunchiul unui măreț tamaris (egiptenii-l numesc atle) privi gânditor la valurile arginții.

Sidiah ne se apropiă imediat de Achmed, ei mai întēiu îl privi mândru și cu bucurie. El întru adevăr eră vrednic de amorul ei; de o statură înaltă și maestoasă, o fisonomie brună dar dragută, înfrumșetată cu o barbă proporționată, un păr scurt și negru îi coronă creșcetul; iar ochii plini de focul tinereței scelipiau ca doue stelute. Farmecul privirei lor nu se poate descrie — ei numai simți.

Nu de mai puțină frumșetă decât exteriorul îi eră și sufletul lui. O, cum se deosebiă el de alți semenii de ai sei, în toată privința, — avea o inimă mare, dar loc într'ēnsa tot nu eră decât pentru Sidiah; eră brav și fidel, încât pe drept îl numiau toți „fala Dendorei“ a frumoasei și romanticei sale patrii, valea Dendora.

Abia simți în apropierea lui pe pânditoarea isteată, — și o senină rază de bucurie se ivi pe fața-i brună. — Sidiah în acel moment și sbura în brațele lui și alipi un sărut dulce de fruntea-i gânditoare.

Deodată se auți inse un șiseit ne'nțeles.

„Ascultă Achmed! — șopti Sidiah, privind cu teamă prin desis, — cineva ne pāndeșce!

„Fi liniștită, copila mea, sunt valurile ce se sparg de țermur.“

„Așă sunt de îngrijită, Achmed, — tu șcii ce mi s'a întēplat azi dimineață! Mi-e frică de rēsbunarea lui Suleiman...“

Achmed strinse copila mai tare la pept, — „linișteșce-te dragă Sidiah; brațul mēu ne va ferī de Suleiman!“

Un țipet trist conturbă din nou liniștea noptii.

Sidiah înfiorată strinse mai tare brațul lui Achmed, i se părea că aude urlete de șacali și hiene.

Chiar Achmed deveni deodată serios, sgomotul neobicnuit îl surprinse pe un moment, dar îndată isbueni în hohote: „E un hipopotan ce-ș scoate capul din apă și urlă când simte pe cineva în apropiere.“

Sidiah a auđit destul acest urlet, dar nici doată nu s'a înspāimāntat — de ce acum?...

Eră îngrijită sērmana, căci convenirea cu iubitul ei totdeauna eră scurtă și astfel de conturbări neplăcute nu prea doria.

Schimbă acum firul vorbirei. „Achmed, — interbă ea legānāndu-se pe peptul scumpului ei, — oare unde ne-am cunoscut noi prima dată?“

„La serbările Bairamiane, — o întimpină blānd tinerul egiptian, — și la serbările următoare, — continuă el privindu-o gales, — sper că te voi posede pentru totdeauna.“

Un suspin ușor ușurā peptul frumoasei copile. „Tu șcii că tata nici să audă nu vrea de o legătură a noastră, dar de un timp încoace totuș el ascultă cu plăcere când mama vorbeșce despre calitățile tale, despre fidelitatea ta și mai cu seamă despre eroismul teū.“

„Ce, tatăl teū tot mai cugetă să te arunce în brațele sgārcitului bogātan, a comerciantului Omar bey din Carnach?“

„Nu, nu; tata a isprăvit-o cu Omar, acestuia i-a fost prea puțină zestrea mea, și de atunci tata e cu mult mai blānd când vorbim de tine.“

Ochii lui Achmed se nseninară. „Indure-se Allah să ne conducă destinele la limanul fericirei.“

În depārtare se audiau cāntecele înāltătoare în onoarea profetului, la minaretul din Benibersa; ele sfātuiau pe Achmed să se re'nțoarcă la tainicele sale văi, iar pe Sidiah o chemă la rugăciune.

Încă o îmbrățișare, — iar de pe buzele lui Achmed un blānd: La revedere la primele raze ale soarelui, — la care Sidiah resalută cu cuvintele: Allah să te protegă, — și amanții se despărțiră.

(Finea va urmā.)

Trad. de

Oet. G. Simtion.

Contesa. — Māne, dle baron, aș voi să ies cālare des-de-dimineată, mai înainte de rēșăritul soarelui. Aș dori să admir acest fenomen splendid.

Baronul. — Dnă contesă, este mai avantajos pentru dta, ca să te uți în oglindă.

Soția: — La întrunirea de aseară, ce ați avut-o la club, ați petrecut foarte bine.

Soțul: — De unde șcii?

Soția: — Nu șciū, ei sunt sigură, fiind că ai venit acasă cu jobenul și pardesiul altuia.

O amintire dulce.

— De sigur ai o amintire scumpă în medalionul dtale.

— Cu adevărat, e pērul bărbatului mēu.

— Dar trāeșce încă.

— Da, dle. Trāeșce, dar nu mai are pēr.

Boala veacului.

— Neurastenia. —

Traia noi ca și în alte părți, unde mijloacele de trai se îngreuează pe fie-ce zi, unde surmenagiul joacă un rol preponderant în viața noastră fizică și intelectuală, trebuie să ne gândim serios, pentru ca să oprim pe cât ne va fi posibil, întinderea neurasteniei.

Este o boală cunoscută de cea mai îndepărtată vechime, o boală a cărei înruiere tristă se observă în viața de toate zilele și aproape în toate clasele sociale.

Hipocrat, cu mână de maestru, a stabilit cele dintâi simptome: „Insomnie, neliniște nervoasă, turburări ale vederii, vijituri de urechi, greutate în respirație. Aș dureri de cap, înțepături în tot corpul, câte odată într-o parte, alte ori într-alta; aș greutate și slăbiciune în picioare, slăbesc și se prăpădesc cu încetul.“

Faptul că s'a constatat și stabilit vechimea acestei boale este foarte important de oare-ce termenii cei noi întrebuințați astăzi, precum și descrierea oare-cum frapantă, făcută de câțiva autori, nu aș făcut altceva decât să deosebească o boală perdută în haosul altor nevrose.

Dacă nu s'ar fi făcut aceasta, s'ar fi crezut că avem a face cu o boală nouă, cu toate că nu e decât urmarea firească a civilizației produse de revoluțiunile științifice succesive. Ca atare, toate la o laltă, în lupta pentru trai, contribuiesc la surmenajul fizic și intelectual.

După cum vedem, nici cei vechi n'au fost scutiți de acest reu, devenit astăzi modern.

Ce este neurastenia—slăbirea nervoasă?

Este o stare de slăbiciune a întregului sistem nervos, cu totul independentă, întovărășită de-o turburare a nutriției, de o autointoxicație, a cărei natură s'ar putea constata. Slăbiciunea se vedește printr'o serie de simptome care aș fost considerate de Charcot ca stigmat, acestea sânt: cefalea, insomnia, depresiunea cerebrală, artenia, neuromusculosa, rahialgia, dispepsia prin atonia gastrointestinală.

Este o boală fără leziune localizată în vreun organ oare-care; o boală nervoasă care atacă atât sistemul cerebrospinal, cât și acela al vieții organice. Pe lângă formele clasice ale boalei, mai sânt și altele ca resunet în diferite organe constituind astfel tipuri aparte și cu totul independente unele de altele.

Meritul de a o fi scos din confuzia atâtor nevrose, stabilind astfel o boală cu totul aparte, revine medicului american Bard (New-york Medical Journal Asociație); mai târziu, Weir Mitchell, cu alte observații noi, a contribuit la studiul amănunțit al acestei boale și în special într'o formă particulară, observată la femei.

Causele boalei sânt numeroase; cele mai de căpetenie sânt surmenagiul sistemului nervos și predispoziția creată prin ereditate.

Toți aceia care lucrează cu creierul aș încercat la oare-care momente din viață, fenomene trecătoare de slăbiciune nervoasă; o ședință de cetire, de redacție, de calcul, de traducerea vre-unei cărți, toate aceste operațiuni prelungite mai mult timp, ne dau senzațiune de oboseală care se manifestă prin greutate la cap, dificultate de a fixa atențiunea și a

memoră nu numai termenii unei chestiuni, dar, uneori, chiar pasagi întregi. Dacă inse, munca aceasta se prelungește noaptea târziu, somnul nu vine, omul se sucește în pat fără să-și poată găsi odihna. Viața socială, mai ales aceea din orașele mari, astfel precum este zămislită de civilizație, conduce inevitabil la surmenagi.

O cauză puternică, pe lângă celelalte, mai este și organizarea cea rea a învățământului primar și secundar. Observând faptele, de la început vedem, că programele învățământului, în special acel primar, căruia trebuie să-i dăm întietatea, pregătesc pe copiii din cea mai fragedă vârstă spre evoluțiunea sleirei nervoase.

Într'adevăr, dacă unui copil îi dai mai mult decât poate creierul lui, acesta se va desorganiza în structura lui, și, copilul ajungând în vârstă când poate să cugete și să-și dea seama de ceea ce învață, atunci, funcțiunile sale nervoase vor fi deja slăbite, sau uneori ajunse la un aș grad, că nu-l vor mai slugi.

Neîndoios că afară de aceasta, influențele morale vii, boalele intestinelor și ale stomacului, datorite unei hrane nechibzuite, contribuiesc în acelaș mod la dezvoltarea boalei, inse, bine înțeles, forma va fi cu totul alta. Pentru îndreptarea reului trebuie luate măsuri serioase.

Întru cât reul acesta atinge pe copiii din frageda lor vârstă, atunci, după cum am spus, trebuie să ne gândim la îndreptarea programelor în aș fel, încât să înceapă de la simplu și treptat să ajungă la mai complicat, cred că astfel se va ajunge să se micșoreze numărul unei anumite clase de neurastenic.

Ne-am dat părerea asupra unui punct capital producător de boală, față inse de bolnavi, trebuie să studiam toate cauzele pentru a putea să le fim de folos.

Greutatea depinde de timpul când bolnavul ni se infățișează, dacă vine târziu, atunci când boala dă naștere la turburări grave, între care la melancolie, fără indoială, atunci, este mai deficil ori-ce tratament. Un autor a spus că: „Mulți dintre melancolicii care intră în asile, aș trecut printr'un stagi lung de neurastenie, mai nainte de a ajunge la turburări psihice permanente.“

Ori-cum, sleirea nervoasă, este o boală a întregului sistem nervos, căruia poate să-i aducă turburări funcționale secundare care sfârșesc de cele mai multe ori prin leziuni definitive și nevindecabile ale organelor care sânt atinse.

Dr. Florea Simonescu.

Cugetări.

Cea din urmă femeie iubită este ca cea din urmă jucărie a unui copil, care e totdeauna cea mai frumoasă și cea mai scumpă.

*

Toți avem în creierul nostru câte un instrument de tortură: cugetarea.

*

Vremea este o femeie bătrână, vecinicia o virgină grațioasă.

W. Menzel.

SALON.

Concertul dnei Vladaia în Oradea-mare.

Dumineca trecută, 22 iunie st. n., publicul românesc din Oradea-mare și din Bihor i s'a oferit privilegiul să asiste la un concert dat de-o artistă română. Durere că publicul n'a prea usat de privilegiul acesta. Numărul celor întruniți în sala cea mare a otelului „Arborele verde” în seara concertului a fost atât de mic, că nu s'a putut acoperi nici speșele, necum să fi remas ceva venit pentru scopul filantropic, în favorul căruia s'a dat concertul.

Nu-i vorbă, clasa inteligentă română din Oradea-mare este mică, câteva familii sunt în doliu, provincia e săracă, — cu toate acestea ne-am așteptat la o sală mai plină, căci doar acum întâia-oară a venit și în orașul nostru să dea concert o artistă română; pân' acuma numai diletanți și cel mult eleve de conservator am putut să salutăm între noi.

S'a trimis invitații în toate părțile marelui Bihor, s'a publicat programa în toate ziarele românești, ba și ziarele maghiare din partea locului — singurele ziare cetite de multe familii românești din acest comitat — au atras atențiunea, va să zică toți au fost puși în cunoștință; totuș atât de puțini s'a simțit îndemnați a vini să ia parte la o serată musicală românească, de care nu s'a mai dat în Oradea-mare.

Nu întâia-oară observăm aceasta indolență a publicului nostru din Bihor. De câte ori inteligența română din Oradea-mare inițiază vr'o pornire culturală, provincia noastră rămâne nepăsătoare și rece; la întrunirile noastre nu vin decât puțini, la petrecerile noastre nu se presintă decât un număr minimal.

Care este cauza? Sărăcia? Da. Inse nu atât sărăcia materială, ci mai cu seamă cea spirituală. Nu lipsa paralelor împedecă pe bihoreniul nostru să-și facă datoria de buni Români, ci lipsa sentimentului național, lipsa culturii naționale.

Acolo unde stăruințele culturale românești sunt aproape cu totul necunoscute, unde oamenii noștri de litere și artiști câți îi avem par că nu există, unde numai ici colo dai de câte un ziar românesc, unde în cele mai multe familii limba de conversație nu este cea românească: acolo nu poate fi vorbă de sentiment național, acolo nu ne putem aștepta la sprijinirea artei naționale.

De asta-dată nu inteligența oradană a luat inițiativa concertului. Cunoșcând indolența ce ne împresoară, ea nici n'ar fi cutezat să invite pe dna Vladaia. Ci a venit însaș artista oferindu-și serviciile spre a arboră și la aceasta extremitate a elementului românesc drapelul artei naționale. Ori și unde un popor, care pretinde a fi numit element de cultură, ar fi întimpinat cu cel mai mare entuziasm ofertul acesta. Poate că și aici va deșteptă asemenea sentiment — peste cincizeci de ani. Astăzi dna Vladaia a sosit prea de grabă.

Dar să nu lamentăm, căci cu bociri nu vindecăm reul. Ci mai bine să ne punem pe cugete cum să vindecăm buba, cum să deșteptăm Bihorul din amorțea în care a cădut? Nici în alte părți nu se face mult, abia avem câteva centre unde se lucrează serios și unde se produce un rezultat mai de seamă, iar în cele mai multe locuri vedem aceeaș lăncedeală ca 'n Bihor. Pe acolo inse nici de altă-dată n'a licărit vr'o mișcare culturală românească, câtă vreme în Bihor înainte cu 30—35 de ani viața publică românească eră mai animată, p'atunci ardea în inimă entuziasmul care întruniă în Oradea-mare frumoase adunări culturale. De-ar fi venit atunci o Vladaia să dea concert în capitala comitatului, tot Bihorul românesc ar fi grăbit s'o aplaudeze, precum a umplut teatrul la reprezentațiile date de trupa Pascaly. De atunci și pân' acuma este o decadență, care trebuie să ne inspire grijă.

Aceste idei mi le-a sugerat aspectul salei de concert, în care, afară de câteva familii românești din Oradea-mare, n'am vădut nici una din provincie, de acolo ne-au vinit numai persoane singuratice.

Au perdut mult toți câți n'au fost de față, căci s'au lipsit de o rară plăcere artistică. Dna Irena de Vladaia, primadonă de la opera română din București, ne-a înfățișat arta musicală la un nivel înalt; debutul se u imprimat urme neșterse în toți; atât ca voce, cât și ca executare, a fermecat tot auditorul. Toate piesele ce a cântat au fost acoperite de aplause nesfârșite, încât unele s'au bisat în mijlocul unui entuziasm general.

Artista are o voce mezzo-sopran de-o șcală întinsă, care sună armonios și puternic până 'n registrele cele mai nalte. Ceea ce-i dă un farmec particular, este școala rutinată, de care dispune, mla-diarea și nuanțarea, dulceața și puterea, care acuş șopteșce ca fericirea dragostei, acuş înfloară ca țipetul în mijlocul uraganului, acuş mângăe ca iubirea mamei, acuş tună ca vijelia. Milano unde ș-a făcut studiile și Parisul unde le-a completat, au dat operei române o artistă de prima forță.

Scriitorul acestor rânduri, cunoșeam pe artista de la opera română din București. Am vădut-o inse numai în o operetă și anume în „Boccacio”, care cu toate că are o musică mai rafinată, nu este totuș la înălțimea operelor comice. Țin minte încă și acuma în deosebii scena din actul al doile, unde Boccacio apare ca grădinar, în care dna Vladaia, care a cântat rolul titular, a fost de o amabilitate nentrecută, încât nici pân' atunci, nici de atunci, n'am vădut rolul acesta represintat cu atâta succes. Suveneria acelei scene mi-a remas neștersă. E bine, debutul din dumineca trecută mi-a înălțat pe artista și mai sus în admirația mea. Nu vreți să zic, că de atunci ar fi făcut progres, ci de sigur acuma a cântat bucăți, cari i-au oferit privilegiu mai potrivit pentru ca să-și poată desvoltă tot talentul și studiul se u, toată vocea d'un registru foarte bogat și toată școala d'o rutină perfectă.

Tot ce a cântat, a făcut impresiunea cea mai covârșitoare, întocmai ca o privighietoare în mijlocul nopții profunde. Și a cântat mult, căci concertul început la 8^{1/2}, s'a terminat aproape la 11, atâta s'a prelungit cu repetările cele multe cerute de publicul dornic s'o asculte, cereri pe care artista le împliniă cu o rară promptitudine la cantatrice.

E peste putință să-mi notez toate impresiunile, căci a cântat escelent toate punctele programului, pe care-l publicarăm în nr. trecut. În balada și aria bijuteriilor din „Faust“ de Gounod a fost de o forță dramatică impunătoare; în aria indiană din opera „D'aș fi rege“ de Adam ne-a presintat dulceața melancolică; în valsul „Il Bacio“ de Arditi și mai mult în „Bolero espagnol“ de Lecocq, a aprins toate simțirile. Nu pot înse să nu relev cavatina din opera „Traviata“ de Verdi, în care a încântat auditorul prin coloratura sa briliantă și a produs cele mai viforoase aplause. Dar culmea entuziasmului s'a atins prin Habanera din opera „Carmen“ de Bizet, în care a vërsat atâta farmec, poezie, dulceață și simțire, că am fi ascultat-o estasiați toată noaptea. Cine a audit-o, nu va uită nici odată minunatul cântec al acestui rol, care începe cu vorbele „Amorul e copil pribeag“. În momentele aceste, cântarea și jocul ne-au înălțat pe artista în sferele cele mai sublime ale artei. Fără exagerare putem zice, că 'n rolul acesta e incomparabilă. A descrie entuziasmul publicului nu sânt în stare. Toată sala aplaudă. În mijlocul ovațiunilor, frumoasa artistă ne făcù plăcerea să-l mai cânte și să ne 'ncante de nou și pentru totdeauna.

Un deliciu deosebit ne-au produs cântecele populare românești. Frumusețea doinelor noastre, cântate cu atâta artă, a devenit și mai pregnantă. Melancolia lor plângătoare ne-a înduioșat inima, iar focul lor ne-au încălțit sufletul. În deosebă admirabila „După fragi și după mure“, predată cu o nuanșare atât de fină a gamei sentimentelor, drăguță cum nu poate să mai fie alta la fel, va resună vecinic în auțul nostru ca o ademenitoare alintare dragostoasă ce-ți aduce raiul pe pământ. Aplause din cele mai entusiaste au cerut artistei s'o mai cânte odată. Și a cântat-o acoperită de cele mai calde ovațiuni.

Acompaniamentul pe pian l-a ținut dna Tucee, care — ênsaș artistă bine aprețiată în orașul nostru — s'a achitat discret, cu multă pricepere. Amëndurora li s'a oferit buchete de flori.

Dl Gr. Savu, artistul dramatic care însoțește pe dna Vladaia în turneul seü artistic, este un escelent recitator.

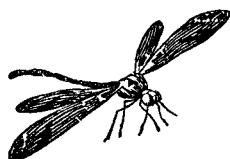
A declamat poezi de Eminescu și Coșbuc, anecdote de Speranța și un monolog de Tincu.

În cele dramatice ne-a părut elev al dlui Nottara de la Teatrul Național din București, de o forță remarcabilă.

Nu mai puțin, ba poate și mai mult, succes a avut cu bucățile comice, pe cari le-a predat cu o vervă și cu un umor care a stërnit mult haz și în urmă ilaritate generală.

Încheiând aceste rânduri, felicităm artista pentru idea d'a întreprinde acest turneu și îi mulțumim că ne-a făcut plăcerea să vină a da un concert și în capitala Bihorului.

Iosif Vulean.

Basiliu Rațiu.

Bărbatul, al cărui portret îl publicăm pe pagina primă, a fost un fruntaș al clerului gr. cat. român. Moartea lui, pe care am vestit-o de curând, este o pierdere. Ca preot și ca profesor ș-avut partea în opera deșteptării noastre naționale-culturale; iată motivul pentru care ne credem datorî a-i eternisa memoria și pe aceste pagine.

Basiliu Rațiu s'a născut în 7 iulie 1837, în Căpâlna-de-jos, comitatul Tërnavel-miei, din părinți plugari. A studiat gimnasiul la Blaș, teologia la Blaș și la Viena.

Terminându-și studiile, a fost numit profesor gimnasial în Blaș; apoi s'a hirotonit preot celibe și a fost numit profesor de teologie tot acolo, îndeplinind și alte funcțiuni diecesane. Din Blaș a fost trimis paroc și protopop în Reghinul-săsesc, unde organiză școalele din protopopiat. Drept recompensă, a fost numit vicar la Făgăraș, unde i s'a oferit un teren mai vast pentru activitatea sa. Aici devine nu numai conducător bisericesc al vicariatului, interesându-se de biserică și școli, ci totodată și un fruntaș în luptele politice. A fost ales și în comitetul partidului național și ca atare a fost implicat și în procesul Memorandului, dar l-a achitat.

Chiamat de nou la Blaș ca profesor de teologie, ș-a reocupat catedra pe care a ținut-o până la moarte, funcționând și ca rector seminarial. A fost ales și canonic mitropolitan, înse din cauza atitudinii sale politice, guvernul n'a aprobat aceasta alegere. A murit la 1 iunie an. c., lăsându-și toată averea pentru fundațiuni filantropice.

Societatea pentru fond de teatru român a perdut în reposatul pe unul din membrii seü fondatori. Asemenea îl gelesc și alte societăți culturale ale noastre, căci din toate a făcut parte, sprijinindu-le cu căldură.

Pe terenul literar s'a presintat prin câteva predici și studii teologice publicate în diverse reviste și prin un Catechism pentru școalele populare, din care s'au făcut mai multe ediții.

În veci amintirea lui.

LITERATURĂ.

De la Academia Română. Vineri la 7/20 iunie Academia Română a ținut ședință publică. Cu asta ocaziune dl I. Tanoviceanu, membru corespondent, a cetit partea a doua din memoriul seü: „România sub raportul moral“, în care s'a ocupat de imoralitatea nedelictioasă. A explicat că prin acest fel de imoralitate se înțeleg toate delictele pe cari legea penală română nu le pedepsește. Astfel, un fiu avut care își lasă părinții în miserie, un mișel care respălățește prin ingratitudine binefacerile primite etc. sânt atâte lucruri cari intră în domeniul imoralității nedelictioase. Șirul acestor delict e nemărginit și se întinde prin toate stratele sociale, luând din zi în zi niște proporții îngrijitoare. Profesorii odinioară își priviau însărcinarea ca o misiune sacră; azi o consideră ca o leafă fără slujbă. Preoții de multe ori sânt departe de a corespunde prin viața lor privată înalței lor demnități. Copiii nu mai au sentimentul respectului cătră cei mari. Calomnia și șantagiul au

devenit niște profesioniști exercitate de multe ori de cătră oameni cunoscuți ca cinstiți. Reul se întinde chiar și asupra magistraturei și de multe ori magistrații, cari sunt chemați a face justiția, își perd prestigiul prin fapte pe cari nu ar trebui să le servească. A vorbit apoi despre lățirea alcoolismului; arată că înșelăciunea e aproape nerepresabilă, camăta și reua credință rămân nepedepsite și critica mai multe dispoziții ale codului penal. Terminând face apel la cei competenți a vindeca reul.

Un roman de dl Ioan Slavici. Din Bucureștii ni se anunță că dl Ioan Slavici a scos la lumină acolo un roman. Titlul noii sale scrieri este „Din bătrâni“ și se numește „narațiune istorică“. E un volum de 328 pagini.

Anul 1848 în principatele române. Zilele trecute s'au pus în vânzare la Bucureștii primele două volume din publicația: „Anul 1848 în Principatele române“. — Acte și documente publicate cu ajutorul comitetului pentru ridicarea monumentului lui Ioan C. Brătianu. Volumul I: 1821—20 iunie 1848. Volumul II: 21 iunie—27 iulie 1848. Întreaga publicație va cuprinde 5 volume, acte și documente estrase din arhivele publice și private.

MUSICĂ.

Dna Irena de Vladaia la Beiuș. Marți după mieznoapte dna Irena de Vladaia a părăsit Oradea-mare ducându-se la Beiuș, unde are să dea un concert în duminica viitoare, cu concursul dlui Gr. Savu. Anunțând aceasta publicului românesc din acele părți, facem apel la bunul sentiment al tuturor, rugându-i să sprijinească cu căldură frumoasă întreprinderea a distinsei artiste, care vine în mijlocul lor cu steagul culturii. Sântem convinși că beiușenii și vașcoanii, în fața acestui mare eveniment musical, credincioși trecutului lor, își vor da toată silița ca succesul să fie cât mai splendid și astfel să salveze prestigiul Românilor din Bihor.

Petrecere de vară în Zlatna. Reuniunea femeilor române greco-catolice din Zlatna aranjează în 29 iunie n. petrecere de vară împreună cu concert și dans. Petrecerea va începe la „Coasta oprită“ la orele 2 și jumătate după mieznoapte, cu dansuri populare până la 5^{1/2}. La 6 va începe concertul, care va ține până la 8. Concertul va fi executat de teologii din Blaș. Se vor cânta coruri: de Porumbescu, Vidu, Vorobchievici, Mureșan, Bönicke, Wagner. În sfârșit foc bengalic și rachete. De aici tot publicul va merge în grădina și pavilionul otelului „Glück Auf“ unde va începe dansul. În cas de timp nefavorabil și petrecerea populară se va ține în pavilionul otelului „Glück-Auf“.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Confirmarea alegerii de episcop din Arad. Sinodul episcopesc gr. or. român s'a întrunit marți la 24 l. c. în Sibiu, sub presiunea Esc. Sale arhiepiscopului și mitropolitului Ioan Mețianu, în reședința arhiepiscopescă, pentru a supune examenului canonic pe Pr. Cuv. Sa părintele Vasile Mangra, alesul episcop al Aradului. Sinodul, din care afară de Esc. Ssa mitropolitul, fac parte: Pr. Ssa episcopul

Nicolae Popea și cei trei archimandriți din cele trei diecese, neaflând nici un impediment canonic în contra alesului, a confirmat alegerea de episcop a părintelui vicar Vasile Mangra. Confirmarea aceasta se va raporta guvernului, care la rândul său va lua hotărâre în privința propunerii de întărire de cătră Maj. Sa.

Rector al seminarului teologic din Blaș, în locul decedatului Basiliu Rațiu, a fost numit Rds. dn dr. Isidor Marcu, canonic și fost secretar mitropolitan.

Promoțiune. Dl *Aurel Oprea*, originar din Muniții-Apuseni, a fost promovat sâmbăta trecută la universitatea din Cluș doctor în drept.

Școala civilă de fete din Sibiu a Asociațiunii. Am primit Programa școlii civile de fete cu internat și drept de publicitate a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român din Sibiu pe anul școlar 1901—1902, publicată de dr. Vasile Bologa director. Cuprinde întâiu o lucrare intitulată: „Prin labirintul de peșteri de la St. Canzian și Dwica în Carst“ de Victor Păcală; urmează autobiografia dlui Ioan Popovici, fost profesor timp de zece ani în aceasta școală. Vin discursurile de la încheierea anului școlar trecut. În sfârșit șcirile școlare. Din aceste scoatem următoarele date: În anul școlar care espiră acuma, numărul elevilor a fost de 95, dintre aceste în internat 57, 75 greco-orientale, 20 greco-catolice. Corpul didactic s'a compus din 8 persoane și tot atâția instructori și instructoare. Esamenele în acest an, începute la 23 iunie st. n., s'au încheiat la 26. Inscirile pentru viitorul an școlar se fac la 1—6 septembrie n.

Limba maghiară în școlile nemaghiare. Ministrul de culte Vlăscescu a dat de curând un ordin ca religiunea în școlile de stat, elementare și licee, să se propună tuturor elevilor în limba maghiară. Zilele trecute același ministru a emis un nou ordin ca în școlile populare confesionale jumătate din numărul orelor de predare peste săptămână negreșit să se întrebuițeze pentru învățarea limbei maghiare.

Corsetul oprit în școlile din România. Dl Spiru Haret, ministrul cultelor și instrucțiunii publice al României, având în vedere, că este dovedit că corsetul e un articol de îmbrăcăminte anti-higienic, căci este o pedecă permanentă la dezvoltarea corpului și funcțiunea normală a organelor, a interzis pe viitor, în mod absolut, purtarea corsetului de cătră elevele școlilor primare, secundare, profesionale și normale ale statului. Contravenientele vor fi pedepsite.

G E E N O U ?

Hymen. Dl drd *Iuliu Decian*, candidat de avocat, și dșoara *Dora Borha* s'au fidanțat în Ilia-Mureșană.

Curtea română la Sinaia. Regele și regina României, împreună cu micii principii Carol, Elisabeta și Maria au luat mercuri în 5/18 iunie reședința la castelul Peleș din Sinaia.

Șciri personale. Dl dr. *I. Andresi* a fost ales medic în comuna Petriul-român din comitatul Torontal. — Dl dr. *Mihail Marcuș*, un tiner avocat român, ș-a deschis cancelăria în Giula, comitatul Bichis.

Procesul „Cărții de Aur“. Aflăm din „Telegraful Român“ că dl T. V. Păcățian a fost sâmbăta trecută citat la judele de instrucție a tribunalului din Sibiiu, care i-a comunicat că pe temeiul arătării venite de la procurorul din Cluș deschide și ordonează cercetare în contra-i pentru mai multe pasaje din „Cartea de Aur“, în care procurorul din Cluș crede că se află agitație în contra naționalității maghiare și totodată și atac contra forme de stat. Dificultate sînt 85 de pagini, între cari 58 sînt cele ce conțin vorbirea lui Bărnăuțiu la adunarea din Blaș și descrierea acestei adunări. Dl Păcățian luând cunoștință despre părțile dificultate s-a rezervat dreptul de a se justifica punct de punct cu ocaziunea excepțiilor ce le va da în contra actului de acuză, după ce-l va primi. Pînă atunci observă, că opul se nu conține nimic nou ce n'ar fi scris și publicat și alții, cu mult mai înainte, fără a fi trași la răspundere pentru cărțile lor. Multe părți dificultate sînt luate chiar din cartea unui autor maghiar, Jancsó Benedek, apoi de la Barițiu, Popea și alții.

Congresul și constituirea Ligei Culturale române. Săptămăna trecută s'a ținut la București congresul Ligei pentru unitatea culturală a Românilor. Apoi s'a ales noul comitet. Acesta, în prima sa ședință ordinară, s'a constituit astfel: președinte Petre Grădișteanu, vicepreședinte dr. George Popovici (Bucovina), casier dl general N. Balaban, secretari Alex. D. Florescu și Em. Antonescu; membri, Mihail Vlădescu, Aurel C. Popovici, G. Ionnescu-Gion, Toma Dobrescu; censori, Ulpiu Hodoș, Grigore N. Balota și C. Tălășescu. Noul președinte a mulțumit, promițînd a stărui să se adune în curînd milionul proiectat.

A murit: *Tiberia Sidonia Terebenț* n. Piglia, soția preotului gr. or. Vasile Terebenț din Izvin, comitatul Timișului, la 18 l. c. în etate de 20 ani.

DIŢ LUME.

Regele Albert al Saxoniei a murit în 19 iunie în Sibyllenort în etate de 74 ani. La începutul războiului ce a izbucnit, în iulie 1870, între Franța și Prusia, el, în calitate de moștenitorul Saxoniei, a primit din partea regelui Wilhelm comandamentul corpului al 12-lea, făcînd parte din armata principelui Frederic-Carol, și s'a luptat în capul Saxonilor în bătăliile cari au avut loc înaintea orașului Metz în luna lui august. După împresurarea Metzului, principele Albert a fost detașat de la armata principelui Frederic-Carol și, în capul trupurilor al 12-lea și 14-lea, a primit ordinul să meargă — în unire cu principele regal al Prusiei — în contra armatei franceze care se reorganiză la Chalons sub ordinele mareșalului Mac-Mahon. Aflînd că acesta se îndreaptă spre Nord, principele Albert porni, la rîndul seii, în această direcțiune și tăbări între Sedan și fruntaria Belgiei, ca să taie retragerea Francezilor, dacă ar fi căutat să treacă în această țară neutră. La 1 septembrie, el susținî un vii atac al corpului comandat de generalul Ducrot. După capitularea lui Napoleon III, principele Albert de Saxa conduse armata sa dinaintea Parisului; își stabilî cartierul general la Gand-Tremblay, luă parte la împresurarea părții drepte și se distinse în bătălia de la Champigny (2

decembre.) În luna ianuarie 1871 asistă în palatul de la Versailles la proclamarea regelui Wilhelm al Prusiei ca împărat al Germaniei. După încheerea armistițiului, se întoarse în Saxonia, lăsându-și trupele sub comanda generalului Fabrice. Tatăl seii murind la 20 octombrie 1873, el fu proclamat rege al Saxoniei. Devenind astfel suveran al regatului, el urmă programul politic tras de Bismarck.

Noul rege al Saxoniei. Moștenitorul tronului, prințul George, a fost proclamat rege al Saxoniei. Dînsul a adresat armatei un ordin de zi prin care îi mulțumește pentru sentimentele sale de credință.

Încoronarea regelui Angliei s'a amînat. O știre de mare senzație a sguđuit toată lumea. Încoronarea regelui Edward VII al Angliei, care eră să se serbeze joi și vineri în săptămăna asta, s'a amînat. Se făcuseră toate pregătirile, s'a satorit un program cu splendide serbări, s'au invitat toate curțile, reprezentanții lor au și sosit la Londra; dar tocmai cînd aveau să se înceapă serbările, regele, de mai mult timp bolnav, a trebuit să fie operat. Starea lui e foarte gravă, căci se zice că ar fi suferind de cancer. În Londra și toată Anglia e mare deprimare. Nu se știe cînd se va ținea încoronarea, ba e temere, că nici nu va fi, căci regele va muri.

Proprietar, redactor răspundător și editor:

IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

BIHOREANA

institut de credit și economii
societate pe acții

în ORADEA-MARE.

Capital social 600.000 coroane.

1. Primește bani spre fructificare pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plătește interese de 5%. Darea după interesele de depuneri o plătește institutul.
2. Acoardă împrumuturi ipotecare.
3. Acoardă împrumuturi simple țărăneșce pe obligațiuni cu cavenți (credite personale țărăneșce.)
4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretensiuni sigure către case publice cu scadențe fixe.
5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).
6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire ipotecară, sau de alta natură.
7. Îngrigesc afaceri economice și tot felul de afaceri de bancă.

4-10

Direcțiunea.